
Jaarverslag 2019

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
's-Gravenhage

8 april 2020

Inhoud

Bestuursverslag	3
Jaarrekening	14
Balans per 31 december 2019	15
Winst- en verliesrekening over 2019	16
Kasstroomoverzicht over 2019	17
Toelichting op de jaarrekening	18
Overige gegevens	42
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	43

Bestuursverslag 2019

Voorwoord

De NAM heeft in 2019, net als in voorgaande jaren, een grote bijdrage kunnen leveren aan de energievoorziening in Nederland. Voor de NAM blijft conventionele olie- en gaswinning van groot belang om te zorgen dat in de energiebehoefte van ons land wordt voorzien, waarbij betrouwbare levering een essentiële voorwaarde is. Daarnaast gaat in Nederland geproduceerd aardgas gepaard met minder broeikasgasuitstoot en heeft het meer economische voordelen voor ons land dan geïmporteerd gas.

De verwachting is dat de gasbehoefte in Nederland nog vele jaren zal duren. De NAM blijft zich daarom concentreren op de ontwikkeling en productie van kleine velden zowel op land als op zee, waarbij de voorwaarde is dat dit gas veilig en verantwoord en op een economisch rendabele manier geproduceerd kan worden. Daarnaast geven wij alle medewerking aan het ministerie van Economische Zaken en Klimaat in het leveren van de door de minister van Economische Zaken en Klimaat (hierna “minister”) vastgestelde hoeveelheid gas uit het Groningen gasveld.

Vanzelfsprekend kijkt de NAM daarnaast ook naar de mogelijkheden die de energietransitie in Nederland ons biedt. Hierbij denken we zowel gebruik te kunnen maken van onze infrastructuur als onze kennis en kunde. In 2019 hebben wij een aantal belangrijke stappen gezet om de nieuwe energietoekomst vorm te geven. Op het terrein van de voormalige Gaszuiveringsinstallatie (hierna “GZI”) in Emmen wordt bijvoorbeeld op dit moment alles in gereedheid gebracht om ruimte te bieden aan verschillende nieuwe energievormen, inclusief waterstof, zonne-energie en biogas. Ook op verschillende andere locaties zijn er gesprekken met de gemeentes om na te gaan hoe onze locaties kunnen worden (her)gebruikt en hoe de NAM goede ondersteuning kan geven om de (energie)ambities, die in de lokale gemeenschappen leven, te realiseren.

Met het besluit van de minister in 2019 om de gasproductie uit het Groningen gasveld versneld af te bouwen, zal er naar verwachting eerder dan aanvankelijk gedacht een einde komen aan de gaswinning uit het Groningen gasveld. Hiermee eindigt binnen enkele jaren een bijzonder hoofdstuk uit de Nederlandse energiegeschiedenis. Er is onmiskenbaar zeer veel waarde voor ons land gecreëerd met de productie uit het Groningen veld, maar dat laat onverlet dat de negatieve gevolgen die gepaard gaan met de aardbevingen voor de Groningers in de afgelopen jaren voor iedereen duidelijk zijn geworden. De NAM zal vanzelfsprekend volledige medewerking geven aan het afbouwplan voor het Groningen veld en ook haar verantwoordelijkheid nemen in het opruimen van de infrastructuur. Hiermee zijn we eind 2019 begonnen met de ontmanteling van de gasproductielocatie Ten Post. De NAM is in 2019 verder op afstand komen te staan van de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie in Groningen. Gedupeerde burgers kunnen zich tot overheidsinstanties wenden terwijl de NAM haar bijdrage via deze overheidsinstanties voldoet. Een belangrijke ontwikkeling waar de NAM al haar medewerking aan verleent en die we verwachten volledig af te ronden in 2020.

Ten aanzien van de kleine velden is eind 2019 een belangrijke stap gezet in het “omgevingsproces Ternaard”. In overleg met de regio zijn duidelijke afspraken gemaakt omtrent het veilig en verantwoord opereren (ontzorgingskader) en de besteding van een deel van de gasbaten in de regio. Wij verwachten dat hiermee een verbeterd draagvlak zal ontstaan voor gaswinning op het land. Op zee wil de NAM meer aandacht geven aan exploratie en de ontwikkeling van nieuwe velden. Onze verwachting is dat er potentieel nog veel reserves zijn in de Zuidelijke Noordzee (deze is relatief onderontwikkeld) en via onze bestaande infrastructuur denken wij nieuwe velden op een efficiënte manier te kunnen ontwikkelen. Het wettelijk kader van belastingen en de gasprijs zullen hierbij wel van belang zijn, wij volgen de ontwikkeling omtrent beiden nauwgezet en zullen onze keuzes daarop afstemmen.

Tot slot wil ik hier de grote en positieve inzet van alle NAM-medewerkers, onze samenwerkingspartners en onze leveranciers benoemen. Mijn oprechte dank gaat uit naar hen voor alle continue inspanningen in een bijzonder uitdagende periode voor ons bedrijf.

Johan Atema

Directeur NAM

1. Algemene informatie

Missie

De missie van de NAM is het leveren van energie. Naast het ontwikkelen en produceren van olie en gas op land en op zee kijkt de NAM naar duurzame energieoplossingen voor de toekomst. De NAM is betrokken en streeft er naar haar activiteiten zo veilig en efficiënt mogelijk uit te voeren, zonder negatieve gevolgen voor mens en milieu.

Over de NAM

De NAM is een joint venture tussen Shell Nederland B.V. en ExxonMobil Holding Company Holland LLC, die elk de helft van de aandelen houden. Voor verdere details over groepsverhoudingen wordt verwezen naar pagina 18 van dit jaarverslag.

Shell Nederland B.V. is de bestuurder van de NAM. Johan Atema heeft als directeur de dagelijkse leiding. De NAM heeft een Raad van Commissarissen ("NAM Raad") die bestaat uit zes commissarissen. Iedere aandeelhouder benoemt drie commissarissen.

De NAM is vergunninghouder van de winningsrechten van bepaalde geografisch afgebakende gebieden op land (bijvoorbeeld: Groningen, Noord-Friesland) en van zogenaamde blokken op zee (bijvoorbeeld K14, L02). Gas- en oliewinning wordt meestal in samenwerkingsverbanden met andere partijen uitgevoerd waarbij de NAM vaak de operator is. De operator is de partij die het veld namens het samenwerkingsverband ontwikkelt en produceert.

De NAM is actief in de gehele levenscyclus van gas- en olieactiviteiten, namelijk het opsporen, boren, ontwikkelen, produceren en ontmantelen van gas- en olievelden. Daarnaast worden de NAM assets en kennis ingezet waar mogelijk in het licht van de energietransitie. Om deze activiteiten uit te kunnen voeren wordt veel hoogwaardig onderzoek uitgevoerd. De opgedane inzichten worden toegepast om de steeds kleiner wordende velden economisch te kunnen exploiteren en op te ruimen. Hiervoor wordt samen met gecontracteerde partijen ook nieuwe technologie ontwikkeld.

De bedrijfsactiviteiten van de NAM worden onder leiding van de directeur uitgevoerd door twee zogenoemde "assets", te weten OnshoreNL (Groningen en kleine velden op land) en ONEgas (kleine velden op zee). OnshoreNL is een samenvoeging van de voormalige assets Groningen en Land en is per 1 januari 2020 effectief geworden. De assets richten zich op gas- en olieproductie en worden ondersteund door verschillende bedrijfsfuncties: Veiligheid, Gezondheid, Welzijn en milieu (VGWM), Ontwikkeling en Technische Integratie, Commercie, Financiën, Inkoop, Juridische zaken, Personeelszaken en Communicatie.

Personele bezetting

Gedurende 2019 waren 1.302 medewerkers werkzaam binnen de NAM, in 2018 waren dit 1.406 medewerkers. De NAM streeft naar diversiteit in haar personeelsbestand.

Gedragscodes

De NAM heeft een interne gedragscode die een expliciete beschrijving van de normen en waarden bevat voor het gedrag van alle mensen die namens de NAM handelen. Dat zijn in de eerste plaats de NAM-medewerkers. De code geldt ook voor de medewerkers van haar gecontracteerde partijen, dienstverleners en adviseurs. De code onderstreept niet alleen het belang van normen en waarden bij de interne besluitvorming maar ook het belang van dialoog met de omwonenden van de productielocaties en andere belanghebbenden die mogelijk gevolgen ondervinden van de NAM activiteiten. De Nederlandse gassector (NOGEPa), waaronder de NAM, heeft in 2017 de Gedragscode gaswinning kleine velden getekend. Deze gedragscode is geëvalueerd in nauw overleg met betrokkenen bij projecten en geeft algemene richtlijnen voor het zorgvuldig betrekken van de omgeving bij gas- en olieprojecten uit kleine velden op land.

Veilig werken

Veiligheid is het belangrijkste uitgangspunt van het beleid van de NAM. Bij werkzaamheden nemen we allerlei maatregelen om, naast de veiligheid van de medewerkers, ook de veiligheid van de omgeving te waarborgen. Voortdurende veiligheid van de operaties kent langlopende programma's die doorlopend op de agenda staan

van het management en de medewerkers. De kern van dit beleid is dat alle medewerkers zich houden aan de “Life Saving Rules” en dat de betrouwbaarheid van de NAM installaties wordt geborgd door strikte onderhoudsprocessen en procedures. Veilig werken wordt ook actief uitgedragen naar de bedrijven die voor de NAM werken.

Toekomstbestendigheid en externe oriëntatie

De NAM is een energiebedrijf in Nederland dat een belangrijk deel van de Nederlandse energie levert, vooral aardgas. De komende jaren zal door de uitwerking van het Nederlandse klimaatakkoord de samenstelling van de energiemix in Nederland veranderen. Ook voor de NAM heeft dat gevolgen. Omdat binnen enkele jaren de Groningen aardgasproductie stopt, wordt het belang van de kleine velden op land en op zee groter. De NAM blijft zich daarom inspannen om nieuwe velden te ontwikkelen waar dat veilig en rendabel kan, ook omdat veel van de bestaande kleine velden richting het einde van hun levenscyclus gaan. De minister heeft de NAM in 2019 een aantal vergunningen verstrekt die verdere exploratie op zee mogelijk maken.

Onze omgeving is van groot belang voor onze “licence to operate”. Dit wordt de komende jaren alleen maar belangrijker. Samen met onze burens en partners moet het gesprek worden gevoerd over nieuwe activiteiten. In Ternaard is eind 2019 een belangrijke stap gezet in het omgevingsproces dat de gaswinning een stap dichterbij brengt.

Op land wordt de komende jaren een groot aantal voormalige gaslocaties opgeruimd. Hiervoor is een opruimprogramma opgesteld. In november 2019 is begonnen met de ontmanteling van de eerste productielocatie van het Groningen gasveld, Ten Post. De komende jaren zullen andere locaties van het Groningen gasveld, maar ook voormalige locaties in met name Drenthe en Overijssel ontmanteld worden. De toekomst van deze locaties is deels nog onduidelijk. Deze locaties kunnen eventueel worden ingezet voor de ontwikkeling van lokale energiehubbs waar nieuwe vormen van energie zoals bijvoorbeeld groengas, waterstof en warmwater via geothermie kunnen worden geproduceerd en gedistribueerd via bestaande aansluitingen en verbindingen met gebruikers. De NAM is hierover in gesprek met verschillende gemeentes en andere partijen in de energiemarkt.

In de energietransitie gaan de ontwikkelingen vaak snel, maar op sommige onderdelen gaat het langzaam. Vooral op het gebied van wet- en regelgeving moet er de komende periode nog een hoop duidelijk worden. De NAM werkt ondertussen aan energieoplossingen voor de toekomst. Het is nog onduidelijk hoe die toekomst eruit ziet, maar het is in ieder geval duidelijk dat er een grote energievraag blijft bestaan. De NAM wil daarom in 2020 verdere investeringsbeslissingen nemen in het kader van projecten gericht op de energietransitie. Een groot deel van deze projecten zal in de toekomst worden uitgevoerd in samenwerking met partners. In deze samenwerking brengen verschillende bedrijven kennis en kunde samen die van groot belang zijn om succesvol te blijven als energiebedrijf.

Met het in december 2019 door het kabinet vastgestelde schadeprotocol voor kleine velden is er opnieuw een stap gezet in het ontzorgen van de omgeving rond mijnbouwactiviteiten. De NAM ondersteunt deze ontwikkeling van harte en gaat in haar ontzorgingsaanpak nog een stap verder. De NAM zal de productie van een door haar geopereerd klein gasveld op land insluiten als er een aardbeving van 3 of hoger op de Richterschaal zal optreden. Door middel van deze duidelijkheid vooraf wil de NAM aan haar burens duidelijk maken onder welke voorwaarden aardgasproductie nog kan plaatsvinden.

2. De NAM in 2019

Gas als energiebron

Gas speelt een essentiële rol in de Nederlandse energievoorziening. De NAM is de grootste producent van gas in Nederland en voorziet in een belangrijk deel van de Nederlandse energiebehoefte. Haar activiteiten dragen bij aan de betrouwbare energievoorziening van Nederlandse huishoudens en industrie.

Productie NAM in 2019

In het kalenderjaar 2019 heeft de NAM in totaal 20,7 miljard kubieke meter aardgas (2018: 25,1) gewonnen. De productie uit het Groningen-gasveld in het gasjaar 2018 – 2019 (1 okt – 1 okt) van 17,5 miljard kubieke meter gas (gasjaar 2017 - 2018: 20,1), valt binnen het door de minister gestelde winningsniveau van 19,4 miljard kubieke meter.

NAM gasproductie (miljard m ³ 100%)	Kalenderjaar 2019	Kalenderjaar 2018	Gasjaar '18- '19	Gasjaar '17- '18
Groningen-gasveld	15,6	18,8	17,5	20,1
Kleine gasvelden op land	3,0	4,0		
Kleine gasvelden op zee	2,1	2,3		
Totale gasproductie 100%	20,7	25,1		
NAM-aandeel gasproductie	12,3	14,9		

NAM olieproductie (aantal vaten x 1 miljoen 100%)	Kalenderjaar 2019	Kalenderjaar 2018
Aardolie	2,6	3,2
Aardgascondensaat	0,8	0,8
NAM-aandeel aardolie en aardgascondensaat	2,2	2,3

Naast de productie van de gasvelden waar de NAM de operator van is ("NAM gasproductie") heeft de NAM belangen in velden die door andere olie- en gaswinningsbedrijven worden geopereerd. Het NAM-deel van de productie uit deze velden was 0,1 miljard kubieke meter gas (2018: 0,2). De daling in de NAM-gasproductie uit kleine velden (5,1 miljard kubieke meter versus 6,3 in 2018) kan grotendeels toegeschreven worden aan de afname van de druk in de betreffende gasvelden door productie. Dit is een natuurlijk proces.

De NAM en partners investeerden in 2019 circa 20 miljoen euro in de ontwikkeling van kleine velden. Voor het in stand houden van het productieniveau is investeren in bestaande en nieuwe kleine velden belangrijk. De NAM is van plan om de komende jaren te blijven investeren. Deze investeringen wil de NAM uitvoeren in goed overleg met belanghebbenden.

Ontwikkelingen in 2019

Groningen

De aardbeving bij Westerwijtwerd (3.4 Richterschaal) in mei 2019 vormde voor de minister de directe aanleiding om het Groningen gasveld versneld in te sluiten. Op 10 september 2019 heeft de minister in zijn vaststellingsbesluit bekendgemaakt dat 11.8 miljard m³ het productieplafond is voor het gasjaar 2019-2020 en bracht namens het kabinet naar buiten dat de gaswinning in 2022 in principe ten einde komt. De beide aandeelhouders van de NAM zijn sindsdien met de minister in gesprek over de consequenties van dit besluit.

Op het gebied van schadeafhandeling is de NAM geheel op afstand komen te staan met uitzondering van de afhandeling van de 6.000 oude schadegevallen. Deze zijn zo goed als afgerond. De bijna 80.000 schademeldingen tot april 2017 (de overgang van schadeafhandeling van de NAM naar de Staat) zijn daarmee voor bijna 100% afgehandeld (99,8%). In het verlengde daarvan wordt door de overheid gewerkt aan publieke regelingen in het kader van waardedaling en immateriële schade.

Op het gebied van “complexe schade rechtszaken” is in 2019 een groot aantal zaken tot een afronding gekomen. De NAM heeft nog enkele tientallen rechtszaken lopen. Dit betreft veelal langjarige individuele schadezaken met een complex karakter waarbij meer speelt dan alleen schade door aardbevingen.

Naar aanleiding van de lekkage van aardgascondensaat bij Farmsum in 2018 zijn in 2019 een aantal onderzoeken afgerond, waaronder een gezondheidsonderzoek. Uit dat onderzoek is gebleken dat er geen nadelige effecten op de volksgezondheid zijn opgetreden naar aanleiding van het incident. Daarnaast zijn er, naar aanleiding van een door de NAM uitgevoerd onderzoek, diverse (technische) verbetermaatregelen doorgevoerd om het risico op herhaling in de toekomst significant kleiner te maken. De NAM heeft verder intern doorgevoerd dat eventuele toekomstige incidenten sneller zullen worden gemeld aan betrokkenen.

Eind 2019 is een start gemaakt met de ontmanteling van de NAM locaties van het Groningen gasveld. In november is gestart met de ontmanteling van de locatie Ten Post. Locaties die opgeruimd worden, gaan in oorspronkelijke staat terug naar de grondeigenaar. Wanneer er vanuit de omgeving interesse is in hergebruik, dan wordt daar naar gekeken. De NAM locaties bieden voordelen voor de energietransitie door de aanwezige infrastructuur, oppervlakte en benodigde vergunningen.

Land

De NAM opereert een groot aantal kleine velden op land en op zee. Op land liggen de meeste van deze velden in de drie noordelijke provincies en een klein aantal ligt in Noord- en Zuid-Holland. Veel van deze gasvelden bevinden zich in de laatste productiefase. Daarbij wordt altijd weer gekeken naar nieuwe mogelijkheden om deze productiefase te verlengen, wanneer dit veilig en verantwoord kan plaatsvinden. Zo heeft de NAM het voornemen om waarschijnlijk begin 2021 bij Ternaard een boring te doen. Vooruitlopend daarop is een omgevingsproces opgestart onder leiding van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De eerste uitkomsten van het “Omgevingsproces Gaswinning Ternaard” zijn afgelopen december bekend gemaakt. Als de voorgenomen gaswinning doorgaat, wordt de komende tien jaar zestig miljoen euro beschikbaar gesteld voor het gebied, met name voor investeringen in lokale energieopwekking. Ook zijn er afspraken gemaakt over het meten van mogelijke effecten van gaswinning op bijvoorbeeld bodemdaling.

Eind 2019 heeft het kabinet ingestemd met het schadeprotocol voor kleine velden. Dit protocol geeft omwonenden die schade ondervinden door mijnbouw, een uniforme regeling om schade te melden. Deze schademelding wordt daarna door een onafhankelijke instantie beoordeeld.

Daarnaast heeft de NAM bekend gemaakt in te zetten op een ontzorgingsspoor dat omwonenden een aantal toezeggingen biedt. De belangrijkste daarbij is dat bij bepaalde seismiciteit en schade de productie wordt stopgezet. Naast Ternaard is dit ontzorgingsspoor eind 2019 ook aan de omwonenden van het Spijkenisse-intra veld toegelicht tijdens een bewonersavond. Voor alle andere nieuwe activiteiten die de NAM wil opstarten wordt dit spoor ook onder de aandacht gebracht en gevolgd. In winningsplannen wordt het ook expliciet opgenomen als garantie.

Gedurende het jaar zijn op verschillende locaties opruimwerkzaamheden uitgevoerd, onder meer in Berkel, Monster en Tubbergen. De laatste putten van Berkel-4 zijn inmiddels volledig en definitief afgesloten en de locatie wordt overgedragen aan de gemeente Rotterdam. De werkzaamheden rond de kleine methaanemissie bij Monster-Molenslag zijn begin 2019 ook afgerond. In Tubbergen is de NAM begonnen met de sanering rondom de locatie maar moest deze stilleggen door natuur- en milieu aspecten die tijdens de sanering opkwamen. In verband met de PAS-uitspraak (Programma Aanpak Stikstof) van de Raad van State in 2019 heeft de provincie Overijssel daarom nog geen natuurvergunning kunnen afgeven.

De NAM kijkt op verschillende (voormalige) locaties naar de mogelijkheden om deze in te zetten voor nieuwe vormen van energieopwekking, een zogeheten energiehub. Onder meer voor de GZI Emmen zijn inmiddels concrete plannen om deze locatie in te zetten als energiehub. De aanwezige infrastructuur is een belangrijke schakel om deze transitiestap succesvol te maken. Eind 2019 heeft de gemeenteraad van Emmen ingestemd met de strategienota die in de nabije toekomst de productie van zonne-energie, groengas en waterstof mogelijk moet maken. Daarnaast levert de NAM kennis en expertise aan Shell Geothermie voor de ontwikkeling van aardwarmteprojecten.

ONEgas

Sinds de jaren zeventig wint de NAM gas op zee. De NAM ziet de Noordzee nog steeds als mogelijkheid om groei te realiseren. De NAM blijft dan ook investeren in het zoeken naar en ontwikkelen van nieuwe gasvelden onder de Noordzee. De minister heeft medio 2019 een opsporingsvergunning aan de NAM verstrekt voor het opsporen van gas in de Noordzeeblokken G7, G10, G11 en G13.

Ook voor nieuwe energievormen biedt de Noordzee kansen. Lege gasvelden, platformen en de overige infrastructuur zoals de pijpleidingen kunnen worden hergebruikt in de energietransitie. Om de verduurzaming ook op zee door te zetten, wil de NAM de komende jaren gebruik gaan maken van elektrificatie van haar platformen. Platform K83 is een voorbeeld van een platform in de Noordzee dat de NAM laat moderniseren. Dit, inmiddels onbemande, gaswinningsplatform wordt op afstand bedienbaar. Het gas wordt zo efficiënt, veilig en betaalbaar mogelijk gewonnen, met oog voor het milieu. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de 152 zonnepanelen die op het dek geplaatst zijn. Zij leveren de benodigde elektriciteit voor de gaswinning. Het is de ambitie van de NAM om meer platformen te gaan elektrificeren om de CO₂ uitstoot te verlagen.

In het kader van het project Duurzaam Ameland levert de NAM als partner een bijdrage door een elektriciteitskabel te trekken van het eiland naar de offshore locatie Ameland Westgat die moet zorgen dat het NAM productieplatform op zee op duurzaam opgewekte stroom kan draaien. Op deze manier geeft de NAM niet alleen invulling aan haar ambitie om de eigen CO₂-uitstoot te verlagen maar wordt tegelijkertijd ook met partners op het eiland samengewerkt om Ameland, als een van de eerste gemeentes in Nederland, volledig te verduurzamen.

Naast verduurzaming van de productieprocessen door middel van elektrificatie kijkt de NAM momenteel ook naar andere mogelijkheden op het gebied van duurzame energieoplossingen. Dit doet de NAM om haar ambities op het gebied van de energietransitie verder vorm te geven. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om onderzoek naar de mogelijkheden rond de productie van waterstof en het opslaan van CO₂ in lege gasvelden op zee.

3. Financiële resultaten

Financiële positie

Het boekjaar 2019 stond in het teken van het verder versterken van de financiële draagkracht van de NAM. Net als in 2018 is in 2019 de winst toegevoegd aan de reserves, overeenkomstig de gemaakte afspraken tussen de aandeelhouders en de Staat. In combinatie met een goede operationele kasstroomgeneratie heeft dit geleid tot een toename van de kaspositie, ondanks de versnelde afname van de productie van het Groningen veld en de lage gasprijzen. Tevens zijn extra voorzieningen gevormd voor aardbevingsgerelateerde kosten die een verlagend effect hebben gehad op de winst in het boekjaar 2019.

De financiële positie van de onderneming per ultimo 2019 is als volgt versterkt:

1. De kaspositie is toegenomen van ongeveer 2,5 miljard euro eind 2018 tot 3,6 miljard euro eind 2019.
2. De aardbevingsgerelateerde voorzieningen zijn toegenomen van ongeveer 1,4 miljard eind 2018 tot 2,0 miljard eind 2019. Deze getallen representeren het NAM-aandeel (60%) van de verplichtingen.
3. De solvabiliteit van de NAM (eigen vermogen als percentage van het totaal vermogen) is gegroeid van 7% in 2018 naar 9% in 2019.

De NAM is financieel gezond en kan aan haar betalingsverplichtingen voldoen. Daarnaast heeft de NAM een kredietfaciliteit ter hoogte van 1,36 miljard euro bij haar aandeelhouders. In het verleden heeft de NAM nooit gebruik gemaakt van deze kredietfaciliteit en dat is ook de verwachting voor 2020. Tevens hebben beide aandeelhouders een garantie afgegeven aan de Staat ten aanzien van de versterkingsopgave en schade afhandeling in Groningen.

Omzet en resultaten

De bedrijfsopbrengsten van de NAM bedroegen 2,4 miljard euro in 2019 (2018: 2,7 miljard euro). Deze daling komt voornamelijk door een daling van de verkoopvolumes en lagere gasprijzen.

De bedrijfslasten bedroegen 2,1 miljard euro (2018: 2,3 miljard euro). Na belastingen resulteerde een nettowinst van 177 miljoen euro (2018: 287 miljoen euro).

Kasstromen

De NAM had in 2019 een positieve kasstroom van 1,1 miljard euro (2018: 1,2 miljard euro). In 2019 heeft de NAM geen dividend uitgekeerd aan haar aandeelhouders en daarmee is de kaspositie van de NAM met dit bedrag toegenomen en versterkt.

In 2019 droeg de NAM (direct of indirect via EBN) 1,4 miljard euro af aan Nederlandse overheden.

Financiële draagkracht op balansdatum

Per eind 2019 bedroegen de liquide middelen 3.601 miljoen euro (2018: 2.458 miljoen euro). De vorderingen en overlopende activa met korte looptijd bedroegen 631 miljoen euro (2018: 593 miljoen euro). Deze vorderingen hebben voor 336 miljoen euro (2018: 424 miljoen euro) betrekking op afnemers en voor 73 miljoen euro (2018: 72 miljoen) op partners. Zowel de vorderingen op afnemers als op partners zijn voor het overgrote deel begin 2020 ontvangen. Daarnaast bestaan de vorderingen voor 136 miljoen (2018: 15 miljoen euro) uit terug te vorderen belastingen en premies.

Ultimo 2019 bedroegen de kortlopende schulden en overlopende passiva 744 miljoen euro (2018: 690 miljoen euro). Per saldo overtreffen de overwegend zeer liquide vlottende activa de kortlopende schulden en overlopende passiva met 3.521 miljoen euro (2018: 2.399 miljoen euro).

Per ultimo 2019 bedroegen de voorzieningen 4.597 miljoen euro (2018: 3.764 miljoen euro). De huidige voorziening bestaat voor 2.092 miljoen euro (2018: 1.869 miljoen euro) uit opruim- en verwijderingsverplichtingen en 2.024 miljoen euro (2018: 1.402 miljoen euro) uit aardbevingsgerelateerde voorzieningen. De opruim- en verwijderingsverplichtingen zijn grotendeels verplichtingen op lange termijn. Tegenover deze verplichtingen staat een vaste-activawaardering van 1.843 miljoen euro (2018: 2.049 miljoen euro).

4. *Risico's en onzekerheden*

De volgende risico's kunnen afzonderlijk of in samenhang een materieel negatief gevolg hebben op de operationele resultaten van de NAM, inkomsten, kasstromen en/of financiële draagkracht. Het in kaart brengen van deze bedrijfsrisico's en het beheersen ervan is een kernonderdeel van de bedrijfsvoering.

Risicomanagement

De NAM heeft een uitgebreid risicomanagementsysteem. Onder risicomanagement wordt verstaan het geheel aan beheersmaatregelen om de risico's en onzekerheden in de realisatie van de doelen van de organisatie vroegtijdig te onderkennen en effectieve maatregelen te treffen om deze te mitigeren. In het NAM-risicomanagementsysteem is het risicomanagementproces beschreven. De risicobereidheid van de NAM ten aanzien van deze risico's is passend voor activiteiten in de olie- en gasindustrie. De NAM weegt zorgvuldig voorkomende risico's ten opzichte van potentiële baten. De NAM reageert op bestaande en/of nieuwe risico's en onzekerheden met mitigerende maatregelen. Veiligheid van medewerkers, gecontracteerde partijen en de omgeving heeft de hoogste prioriteit.

Veiligheid in operaties

De NAM-activiteiten brengen inherente, dagelijkse, operationele risico's met zich mee door het werken met ontvlambare en explosieve producten als olie en gas. Veiligheid van medewerkers en de omgeving heeft de hoogste prioriteit in de bedrijfsvoering. Veiligheid wordt gewaarborgd door middel van het naleven van strikte processen, procedures en regels, waarop voortdurend intern toezicht is. Daarnaast wordt ieder jaar een uitgebreid en onafhankelijk audit- en reviewprogramma uitgevoerd. De NAM traint en instrueert haar medewerkers en alle gecontracteerde partijen die voor haar werken continue met betrekking tot ontwikkelingen in de voorschriften. Ook worden de prestaties op veiligheidsgebied continue in kaart gebracht en gerapporteerd.

Groningen en “de NAM op Afstand”

Omdat de minister heeft aangegeven de gaswinning versneld te willen afbouwen, komt de gaswinning structureel en materieel onder het Basispad zoals vastgesteld door het kabinet in maart 2018. Voor het herstel van de balans van het gehele pakket van afspraken uit het Akkoord op Hoofdpijnen van juni 2018, zijn de overheid en de aandeelhouders van de NAM in gesprek.

De minister voert de volledige regie over het Groningen gasveld en bepaalt de jaarlijkse productievolumes. De NAM volgt deze instructies op. Daarnaast verzorgt de overheid sinds 2018 de afhandeling van aardbevingsgerelateerde schades in Groningen. Ook heeft de overheid de regie op zich genomen van de versterkingsoperatie. De NAM blijft de financiële verantwoordelijkheid dragen voor de kosten van aardbevingsgerelateerde schade en veiligheid.

Toekomstbestendigheid

De NAM wil in de toekomst een relevante energieleverancier blijven. In de eerste plaats door het ontwikkelen van nieuwe gasvelden op land en zee, maar ook door investeringen in energietransitie projecten die een natuurlijke relatie hebben met de kennis van de NAM van energie en de diepe ondergrond. Dit alles wordt gedaan in overleg met de aandeelhouders, partners en de omgeving waarin de NAM opereert. Het succesvol ontwikkelen van nieuwe gasvelden en projecten op het gebied van energietransitie is van groot belang voor een lange termijn toekomst van de NAM. Uiteraard zijn hier ook risico's aan verbonden, zoals de strategische keuzes van de aandeelhouders van de NAM, de economische aantrekkelijkheid van projecten, het lokale draagvlak en de snelheid waarmee stappen kunnen worden gezet.

Om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen gaat de NAM door met het efficiënter maken van de organisatie. Dit kan leiden tot een verdere inkringing van het personeelsbestand en andere manieren van werken. De risico's die dit met zich meebrengt worden door de NAM met de hoogste prioriteit aangepakt. Het NAM management werkt nauw samen met de aandeelhouders en de NAM ondernemingsraad om alle verschillende belangen in dit verandertraject mee te kunnen wegen en gebalanceerde en verantwoorde keuzes te kunnen maken.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Gas is een essentiële en betaalbare energiebron die noodzakelijk is als brandstof voor de energietransitie van Nederland in de komende decennia. Het gesprek met de omgeving wordt steeds belangrijker voor de NAM om nieuwe activiteiten op het gebied van gas en aardolie te kunnen ontwikkelen. De NAM ervaart nog steeds oppositie tegen haar gas- en oliewinning en ontwikkelingsactiviteiten op land. Op lokaal niveau wordt er vaak bezwaar gemaakt tegen verlenging van en/of nieuwe gasproductie en het duurt lang om winningsvergunningen te verkrijgen. Het vergroten van lokaal draagvlak voor haar activiteiten is één van de prioriteiten voor de NAM en in 2019 zijn hier belangrijke stappen gezet. De gedragscode van NOGEPA en het Fries Manifest bieden hierbij goede handvatten. Daarnaast zet de NAM sinds 2019 ook actief in op het ontzorgen van de omgeving en het delen van de voordelen met de regio bij nieuwe gaswinning.

Gas- en oliemarkt

Gas- en olieprijsen zijn afhankelijk van vraag en aanbod in wereldwijde en regionale markten. Vraag en aanbod kan worden beïnvloed door operationele issues, natuurrampen, weer, pandemieën zoals COVID-19 (coronavirus) uitbraak, politieke instabiliteit, conflicten, economische omstandigheden en acties van olie- en gasproducerende landen. De financiële resultaten van de NAM worden beïnvloed door gas- en olieprijsen. Deze hebben in de loop van 2019 een sterke afname laten zien. De verwachting op middellange termijn is dat de prijzen geen sterk herstel zullen laten zien. De hoogte van de gas- en olieprijsen en de verdere ontwikkeling daarvan hebben een directe invloed op de financiële resultaten van de onderneming.

Schattingsrisico in verslaggeving

Voor de voorziening voor aardbevinggerelateerde kosten zijn inschattingen gemaakt op basis van de aard, de omvang en de te verwachten uitstroom van kasmiddelen. Deze kosten hebben betrekking op schadeclaims, bouwkundig versterken en compensatiemaatregelen voor de regio. De NAM heeft ook inschattingen gemaakt ten aanzien van claims die kunnen voortkomen uit lopende rechtszaken. Deze inschattingen zijn gemaakt op basis van best mogelijke aannames, die in werkelijkheid anders kunnen zijn.

Ook voor de voorziening voor toekomstige opruimverplichtingen van de NAM zijn inschattingen gemaakt. Voor deze inschattingen geldt dat ze het risico bevatten dat daadwerkelijke uitgaven in de toekomst kunnen afwijken. De NAM beoordeelt periodiek de opruimverplichtingen en bepaalt de best mogelijke aanpak van de opruimwerkzaamheden. Nu de opruimwerkzaamheden zijn gestart, ontstaat er beter inzicht in de daadwerkelijke kosten. Deze inzichten worden meegenomen in de periodieke beoordeling.

Financiële instrumenten

De NAM loopt geen grote risico's op het vlak van financiële instrumenten. Hiervoor wordt verwezen naar de jaarrekening.

5. De NAM in 2020

Sinds het begin van 2020 is sprake van een groeiende uitbraak van COVID-19 (coronavirus). Tot op heden heeft dit virus geen materiële impact op onze bedrijfsvoering. Als gevolg van COVID-19 is er sprake van macro-economische onzekerheid ten aanzien van prijzen en vraag naar olie en gas. Tevens hebben de ontwikkelingen op de oliemarkt van afgelopen maart een verdere volatiliteit veroorzaakt op commodity markten. De verdere impact van deze ontwikkelingen blijft onzeker en kan gevolgen hebben voor onze winstgevendheid, kasstroom en financiële positie.

Met de dalende productie van het Groningen gasveld wordt in 2020 de gasproductie uit kleine velden op land en op zee nog belangrijker voor de NAM. De daarmee samenhangende inkomsten zijn afhankelijk van gasprijzen, waarvan de ontwikkeling onzeker is. De NAM blijft actief zoeken naar mogelijkheden op land en op zee om de productie op niveau te houden. Dat kan enerzijds door nog efficiënter te produceren en anderzijds door te zoeken naar nieuwe gasvelden. Het gesprek met onze omgeving over gaswinning blijft daarom ook in 2020 belangrijk.

Veilig werken blijft een essentiële voorwaarde voor de activiteiten van de NAM. In 2020 zal de NAM veel aandacht besteden aan het verbeteren van de veiligheidsprestatie. Om dat te bereiken zal het komende jaar onder andere aandacht uitgaan naar trainingen op het gebied van veiligheid en hoe de NAM die kan verbeteren. Daarbij richt de NAM zich niet alleen op eigen medewerkers maar ook op de partners waarmee de NAM samenwerkt.

Ook rond Groningen wordt 2020 wederom een belangrijk jaar. De aandeelhouders van de NAM zullen op enig moment met de overheid verdere afspraken maken over de gevolgen van de in 2019 ingezette versnelde afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Met de afwikkeling van de laatste claims uit de 6.000 schadegevallen van vòòr 31 maart 2017 zal de NAM in 2020 volledig op afstand staan van de schadeafhandeling. Tevens verwacht de NAM in 2020 duidelijkheid over door de overheid op te zetten publiekrechtelijke regelingen.

In overeenstemming met het klimaatakkoord zal de NAM verdere stappen zetten om de CO₂ uitstoot als gevolg van de werkzaamheden verder omlaag te brengen, onder meer door elektrificatie van enkele offshore platforms. De NAM wil in 2020 een aantal investeringsbeslissingen nemen die een positieve stimulans moeten zijn voor de duurzame ambities van het bedrijf. Op land blijft hergebruik van oude locaties hoog op de agenda staan en gaat tegelijkertijd de ontmanteling van de lege gasvelden verder, onder meer door de inzet van een “plug and abandonment unit” in Drenthe en Groningen.

De NAM zal zich ook in 2020 verder aanpassen aan de veranderende omstandigheden. Samen met de medewerkers van de NAM zal, zowel intern als extern, worden gewerkt aan deze transformatie naar een nieuwe toekomst.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2019

(na resultaatbestemming)

(x 1 miljoen euro)

<i>Activa</i>		<u>31 december 2019</u>		<u>31 december 2018</u>
Vaste activa				
Materiële vaste activa	6.	1.843		2.049
Financiële vaste activa	7.	48		48
		1.891		2.097
Vlottende activa				
Vorraden	8.	33		38
Vorderingen en overlopende activa	9.	631		593
Deposito aandeelhouders	10.	3.576		2.436
Liquide middelen	10.	25		22
		<u>3.601</u>		<u>2.458</u>
		4.265		3.089
		6.156		5.186
Passiva				
Eigen Vermogen				
Aandelenkapitaal	11.	14		14
Overige Reserves	11.	<u>531</u>		<u>354</u>
		545		368
Voorzieningen	12.	4.597		3.764
Langlopende schulden	13.	270		364
Kortlopende schulden en overlopende passiva	14.	744		690
		<u>6.156</u>		<u>5.186</u>

Winst-en-verliesrekening over 2019

(x 1 miljoen euro)	Ref.	<u>2019</u>	<u>2018</u>
NETTO OMZET	16.	2.348	2.605
Overige bedrijfsopbrengsten	17.	<u>73</u>	<u>128</u>
SOM DER BEDRIJFSOPBRENGSTEN		2.421	2.733
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	18.	(529)	(575)
Lonen en salarissen	19.	(82)	(84)
Sociale lasten	19.	(15)	(21)
Afschrijvingen op materiële vaste activa	6.	(401)	(548)
Overige waardeveranderingen van materiële vaste activa		(8)	(10)
Bijzondere waardevermindering van vlottende activa		(1)	(12)
Heffingen	20.	(133)	(101)
Overige bedrijfskosten	21.	<u>(954)</u>	<u>(919)</u>
SOM DER BEDRIJFSLASTEN		(2.123)	(2.270)
Rentebaten/lasten en soortgelijke kosten	22.	<u>(55)</u>	<u>(52)</u>
Resultaat voor belastingen		243	411
Belastingen	23.	(67)	(125)
Resultaat deelnemingen	29.	<u>1</u>	<u>1</u>
Resultaat na belastingen		177	287

Kasstroomoverzicht over 2019

(x 1 miljoen euro)	Ref.	2019	2018
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Bedrijfsresultaat		299	463
<i>Aanpassingen voor:</i>			
Afschrijvingen	6.	401	548
Veranderingen in opruim- en verwijderingskosten	6.	(171)	7
Waardeverminderingen		2	22
Resultaat desinvesteringen		6	(56)
Mutatie voorzieningen		867	469
Mutatie langlopende vordering		-	(3)
Mutatie langlopende schulden		(90)	300
Overige transacties die niet tot een kasstroom geleid hebben		-	(10)
		1.015	1.277
<i>Veranderingen in werkkapitaal</i>			
Mutatie voorraden	8.	5	31
Mutatie vorderingen	9.	98	315
Mutatie kortlopende schulden (exclusief GasTerra en VPB)		222	(514)
		325	(168)
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		1.639	1.572
Betaalde interest		(12)	(8)
Betaalde winstbelasting		(397)	(218)
Financial lease - betaalde rente		(3)	(3)
		(412)	(229)
Kasstroom uit Operationele Activiteiten		1.227	1.343
Investeringen in materiële vaste activa	6.	(32)	(61)
Ontvangsten uit desinvesteringen in materiële vaste activa		-	(3)
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		(32)	(64)
Betaald dividend	11.	-	-
Financiële lease – aflossing		(4)	(3)
Mutatie deposito('s) GasTerra		(48)	(114)
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		(52)	(117)
Toename/(afname) geldmiddelen/deposito's aandeelhouders	10.	1.143	1.162
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:			
Stand per 1 januari		2.458	1.296
Mutatie boekjaar		1.143	1.162
Stand per 31 december		3.601	2.458

1. Algemene toelichting

1.1. Activiteiten

De Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. ('NAM') richt zich op de exploratie, ontwikkeling, productie en verkoop van olie en gas in Nederland en het Nederlandse deel van het Continentaal Plat. Gas wordt verkocht in Nederland en olie deels in het buitenland, voornamelijk in Duitsland.

1.2. Continuïteit

Het eigen vermogen van de NAM bedraagt per 31 december 2019 545 miljoen euro. De financiering van de activiteiten vindt plaats uit eigen middelen. Tevens heeft de NAM een lening en deposito overeenkomst met beide aandeelhouders met een kredietfaciliteit van 1.360 miljoen euro. De NAM heeft geen bankleningen of hypotheek opgenomen. De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de vennootschap.

1.3. Vestigingsadres

De NAM heeft 's-Gravenhage als statutaire vestigingsplaats, feitelijke vestigingsplaats is Assen, Schepermaat 2, geregistreerd bij het handelsregister Kamer van Koophandel onder nummer 04008869.

1.4. Groepsverhoudingen

De aandelen van de NAM worden voor 50% gehouden door Shell Nederland B.V. gevestigd te 's Gravenhage en voor 50% door ExxonMobil Holding Company Holland LLC. gevestigd te Breda.

1.5. Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de NAM zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

1.6. Enkelvoudige jaarrekening

Per 31 december 2019 heeft de NAM B.V. één dochtermaatschappij, NAM pipeline B.V., statutaire vestigingsplaats 's-Gravenhage (de NAM houdt 100% van de aandelen). De gezamenlijke betekenis van de activiteiten van deze dochtermaatschappij zijn te verwaarlozen op het geheel, en wordt derhalve wordt op basis van artikel 2: 407 lid 1 BW niet meegenomen in de consolidatiekring. Om die reden wordt alleen een enkelvoudige jaarrekening opgesteld. De jaarrekening van NAM pipeline B.V. wordt zelfstandig gedeponeerd.

De waardering van deze dochter vindt plaats op basis van de netto vermogenswaarde welke wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover de NAM B.V. in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening opgenomen. De eerste waardering van de deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaaarding worden de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening, uitgaande van de waarden bij eerste waardering.

Resultaten uit transacties met en tussen niet-geconsolideerde deelnemingen die tegen nettovermogenswaarde gewaardeerd worden, worden proportioneel verantwoord.

Deze jaarrekening is opgemaakt op 8 april 2020.

1.7. Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer de NAM transacties verricht met haar bestuurders, haar leidinggevende functionarissen, aan haar directe aandeelhouders of met directe aandeelhouders verbonden partijen. Transacties tussen de NAM en de verbonden partijen worden op basis van marktconforme voorwaarden afgehandeld, tenzij anders toegelicht.

1.8. Samenwerkingsverbanden

De NAM oefent haar activiteiten grotendeels uit in samenwerkingsverbanden die middels contractuele overeenkomsten (overeenkomst van samenwerking of Joint Operating Agreement) geregeld zijn. De NAM heeft de zeggenschap, stemrechten, rechten en verplichtingen die voortvloeien uit deze overeenkomsten beoordeeld. De conclusie is dat de NAM gezamenlijke zeggenschap heeft met één of meerdere partijen bij de overeenkomsten. De NAM heeft samen met de andere partijen in de gezamenlijke overeenkomst, rechten op de activa en is aansprakelijk voor de verplichtingen die verband houden met de overeenkomsten. In de jaarrekening van de NAM is haar belang in die gezamenlijke bedrijfsactiviteiten verwerkt door de activa, verplichtingen, opbrengsten en lasten voor haar aandeel op te nemen.

Voorbeelden van samenwerkingsverbanden waarin gezamenlijke bedrijfsactiviteiten worden uitgevoerd en waarbij de NAM de operator is, zijn de JDA Unit, Noord Friesland, Drenthe en Schoonebeek.

1.9. Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en deposito's die uitstaan bij aandeelhouders. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een berekende gemiddelde koers indien dit niet tot materiële verschillen leidt met de koers op transactiedatum. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden worden opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder het aangaan van een financiële lease, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

2. Algemene grondslagen

2.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

In de balans, de winst- en verliesrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting op de jaarrekening.

2.2. Vergelijking met voorgaand jaar

Op basis van artikel 363 lid 5 BW 2 zijn in deze enkelvoudige jaarrekening voor alle posten vergelijkende cijfers van voorgaand jaar opgenomen. Indien van toepassing, zijn de vergelijkende cijfers van vorig jaar aangepast om beter inzicht te verschaffen, zonder effect op het vermogen danwel het resultaat.

2.3. Vreemde valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's. Dit is zowel de functionele als de presentatievaluta van de NAM. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Niet-monetaire balansposten in vreemde valuta die zijn gewaardeerd op historische kosten, worden omgerekend tegen de functionele valutakoers op transactiedatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de winst-en-verliesrekening.

2.4. Leasing

2.4.1. Financiële leasing

De vennootschap leaset activa. Hierbij heeft de vennootschap grotendeels de voor- en nadelen verbonden aan de eigendom van deze activa. Deze activa worden geactiveerd in de balans bij aanvang van het leasecontract tegen de reële waarde van het actief of de lagere contante waarde van de minimale leasetermijnen. De te betalen leasetermijnen worden op annuïtaire wijze verdeeld in een aflossings- en een rentecomponent.

De rentecomponent wordt gedurende de looptijd van het contract verantwoord in de winst-en-verliesrekening met een vast rentepercentage over de gemiddelde resterende aflossingscomponent. De relevante activa worden afgeschreven over de resterende gebruiksduur of, indien korter, over de looptijd van het contract.

2.4.2. Operationele leasing

Bij de vennootschap bestaan er leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de vennootschap ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Leasebetalingen worden, op lineaire basis verwerkt in de winst- en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

2.5. Kosten van vergunningen

Uitgaven voor het verkrijgen van vergunningen worden direct verwerkt in de winst-en-verliesrekening als deze onder 1 miljoen euro zijn.

2.6. Emissierechten

De samenwerkingsverbanden moeten voldoen aan de wetgeving ter vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. In het geval de NAM optreedt als operator in de samenwerkingsverbanden, dan verhandelt de NAM als operator de emissierechten namens de partners in de samenwerkingsverbanden. De emissierechten worden opgenomen in de balans tegen de aankoopprijs op moment van verkrijging. Als de NAM als operator emissierechten bijkoopt of verkoopt wordt het deel voor de samenwerkingsverbanden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

2.7. Saldering

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:

- een deugdelijk juridisch instrument beschikbaar is om het actief en de post van het vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen; en
- het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

2.8. Olie- en gasreserves

De olie- en gasreserves worden niet gewaardeerd op de balans. Olie- en gasreserves worden enkel gebruikt voor berekeningen die geschieden op basis van Unit of Productie, zoals de afschrijvingen van de vaste activa.

De bewezen en ontwikkelde olie- en gasreserves zijn geschat op basis van de beschikbare geologische en engineeringgegevens. Alleen die volumes zijn meegenomen welke met een redelijke zekerheid kunnen worden vermarkt. Schattingen van bewezen en ontwikkelde olie- en gasreserves bevatten inherent een bepaalde mate van onzekerheid. Dit vereist interpretatie en wordt regelmatig herzien, hetzij naar boven of naar beneden, op basis van nieuwe informatie, zoals uit het boren van extra putten, observatiegegevens, veranderingen in de economische factoren, met inbegrip van de productieprijs, winningskosten, contractvoorwaarden of ontwikkelingsplannen

Wijzigingen in de ramingen van bewezen en ontwikkelde olie- en gasreserves worden prospectief verwerkt.

3. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

3.1. Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden geactiveerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs indien het waarschijnlijk is dat deze activa toekomstige economische voordelen met zich mee brengen. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar betreffende paragraaf 3.2.

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen en bedrijfsmiddelen in ontwikkeling wordt niet afgeschreven.

Materiële vaste activa voor de gas-en oliewinning worden geactiveerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Materiële vaste activa voor de gas-en oliewinning worden afgeschreven op basis van de Unit of Productie methode van de bewezen ontwikkelde reserves en productieprofielen. Bij het bepalen van dit productieprofiel volgt de NAM de richtlijnen van het Petroleum Resource Management Systeem zoals gedefinieerd door de Society of Petroleum Engineers. Deze methode is in het algemeen gebaseerd op de schatting van de NAM van de bewezen ontwikkelde reserves en productieprofielen. Voor zover het productieprofiel van het olie- of gasveld de technische levensduur van het bijbehorende actief overstijgt, wordt dit actief lineair afgeschreven.

Exploratie- en evaluatieinvesteringen blijven opgenomen onder exploratie activiteiten totdat vaststaat of er technisch en commercieel winbare koolwaterstoffen aangetroffen zijn of niet. In geval van succes wordt de investering overgeboekt naar de relevante materieel vast actief categorie, anders wordt de investering ineens ten laste van het resultaat gebracht. Exploratie- en evaluatieinvesteringen die langer dan twaalf maanden onder exploratieactiviteiten staan worden afgeschreven ten laste van het resultaat tenzij:

- Commercieel winbare reserves aangetroffen zijn en er concrete plannen zijn om deze winbare reserves te ontwikkelen;
- Activiteiten om te evalueren of de reserves commercieel winbaar zijn, onderhanden dan wel concreet gepland zijn voor de nabije toekomst.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

Voor verplichtingen tot herstel na afloop van het gebruik van het actief (ontmantelingskosten) wordt een voorziening getroffen voor het verwachte bedrag op het moment van activering. Dit bedrag wordt verwerkt als onderdeel van de boekwaarde van het actief waartegenover voor het gehele bedrag een voorziening wordt gevormd.

De geactiveerde opruim/ en verwijderingskosten worden afgeschreven op basis van de Unit of Productie methode tenzij het gerelateerde actief lineair wordt afgeschreven.

Een materieel vast actief wordt niet langer in de balans opgenomen na vervreemding of wanneer geen toekomstige prestatie-eenheden van het gebruik of de vervreemding worden verwacht. De bate of last die voortvloeit uit de desinvestering wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

3.2. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De vennootschap beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardeverminderingsverlies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst; als die er niet is, wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs of bij een niet-actieve markt wordt de opbrengstwaarde gebaseerd op de best beschikbare informatie omtrent het bedrag dat een rechtspersoon zou kunnen verkrijgen. De in aftrek te brengen kosten bij het bepalen van de opbrengstwaarde zijn gebaseerd op de geschatte kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de verkoop en nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief/de kasstroomgenererende eenheid. Deze kasstromen worden contant gemaakt. De disconteringsvoet geeft geen risico's weer waarmee in de toekomstige kasstromen al rekening is gehouden. Voor de schatting van de toekomstige kasstromen wordt gebruik gemaakt van prognoses van de operationele kosten, vraag en aanbod op de markt, verkoopprijzen en managementinschattingen. In het geval van exploratie en productie activa, worden de verwachte productie volumes verwerkt. Dit laatste houdt rekening met evaluaties van het veld en de prestaties van het reservoir en bevat verwachtingen over bewezen reserves en volumes die naar verwachting bewezen reserves worden in de toekomst (onbewezen volumes). De kasstroominschattingen worden verdisconteerd tegen de dan geldende disconteringsvoet. Bijzondere waardeverminderingen zijn omkeerbaar. Bijzondere waardeverminderingen en terugdraaiingen worden verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Ook voor financiële instrumenten beoordeelt de vennootschap op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt de vennootschap de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en verwerkt dit direct in de winst-en-verliesrekening.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument.

Het waardeverminderingsverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

3.3. Financiële Vaste Activa

Niet geconsolideerde deelnemingen waarin de groep invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden tegen de vermogensmutatiemethode gewaardeerd. Voor de bepaling of sprake is van invloed van betekenis worden de financiële instrumenten die potentiële stemrechten bevatten mede in aanmerking genomen. Overeenkomstig de vermogensmutatiemethode worden de deelnemingen in de balans opgenomen tegen het aandeel van de groep in de nettovermogenswaarde. De nettovermogenswaarde wordt vermeerderd met haar aandeel in de resultaten van de deelnemingen; haar aandeel in de directe mutaties in het

eigen vermogen van de deelneming vanaf het moment van verwerving, bepaald volgens de grondslagen zoals vermeld in deze jaarrekening en verminderd met haar aandeel in de dividenduitkeringen van de deelnemingen. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de groep in het resultaat van de deelnemingen opgenomen. Indien en voor zover de vennootschap niet zonder beperking uitkering van de positieve resultaten aan haar kan bewerkstelligen, worden de resultaten in een wettelijke reserve opgenomen. Het aandeel van de groep in de rechtstreekse vermogensvermeerderingen en –verminderingen van de deelnemingen wordt ook in de wettelijke reserve opgenomen, met uitzondering van herwaarderingen van activa die in de herwaarderingsreserve worden verwerkt.

3.4. Voorraden

De voorraden materialen- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen gemiddelde verkrijgingsprijzen of opbrengstwaarde indien lager. De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incurantheid van de voorraden.

De voorraden voor ruwe olie en condensaat worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs c.q. vervaardigingsprijs of opbrengstwaarde indien lager. De vervaardigingsprijs wordt bepaald door voor ieder veld/leveringspunt de productiekosten te berekenen over de betreffende periode. Vervolgens wordt, om tot een vervaardigingsprijs te komen, de totale productie over diezelfde periode berekend en worden de kosten van vervaardiging gedeeld door de productie.

3.5. Vorderingen

3.5.1. Algemeen

Vorderingen (op derden) worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie en vervolgens gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

3.5.2. Vorderingen op partners

Vorderingen op jointventure partners worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.5.3. Onderlift posities/overlift posities

Onderlift posities worden opgenomen als een vordering, overlift posities worden opgenomen als schuld indien er nog rechten/plichten bestaan inzake olie- en condensaat leveringen als gevolg van de contractuele afspraken van deze producten binnen de samenwerkingsverbanden. Deze worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.5.4. Latente belastingvorderingen

Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor verrekenbare tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderingsgrondslagen anderzijds en voortwaarts verrekenbare verliezen, met dien verstande dat latente belastingvorderingen alleen worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst zal zijn waarmee de tijdelijke verschillen kunnen worden verrekend en verliezen kunnen worden gecompenseerd.

De berekening van de latente belastingvorderingen geschiedt tegen de in komende jaren verwachte effectieve tarieven, op basis van de huidige fiscale wetgeving. Latente belastingvorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde.

De latente belastingvorderingen worden gesaldeerd met de latente belastingverplichtingen, resulterend in een netto balanspost voor latente belastingen.

3.6. Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.7. Voorzieningen

3.7.1. Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.

3.7.2. Voorziening voor opruim- en verwijderverplichtingen

De bepaling van de voorzieningen voor opruim- en verwijderingsverplichtingen, die voornamelijk ontstaan in verband met olie- en gasproductie-installaties en pijpleidingen, zijn geschat op basis van de huidige eisen, technologieën en prijsniveaus behorend bij deze opruim- en verwijderingsverplichtingen. De contante waarde van deze voorziening wordt berekend op basis van de discontering over de nuttige economische levensduur van de activa. De verplichting wordt opgenomen samen met een overeenkomstig bedrag als onderdeel van de materiele vaste activa, als geactiveerde opruim- en verwijderingskosten in de periode waarin de verplichting ontstaat en waarin een redelijke schatting van de voorziening kan worden gemaakt. De effecten van veranderingen in de verplichting als gevolg van herzieningen betreffende de oorspronkelijke ramingen alsmede de economische levensduur van de voorziening worden prospectief verwerkt, in het algemeen geschiedt dit door een aanpassing van de opruim- en verwijderingsverplichtingen alsmede een aanpassing van de boekwaarde van het betreffende materieel vast actief.

3.7.3. Voorziening voor kosten als gevolg van aardbevingen

Deze voorziening heeft betrekking op te vergoeden kosten als gevolg van aardbevingen in de provincie Groningen.

Deze voorziening heeft betrekking op schadeclaims, preventief versterken van gebouwen en infrastructuur en de door de NAM ingestelde compensatiemaatregelen voor waardedaling en waardevermeerderende activiteiten.

De voorziening voor schadeclaims is opgebouwd op basis van een schatting van de aard van de claims, het verwachte aantal uitkeringen op basis van historische productie en de verwachte gemiddelde uitkering.

De voorziening voor preventief versterken is opgebouwd op basis van specifieke overeengekomen activiteiten waarbij een schatting is opgenomen van de verwachte kosten.

De voorziening voor compensatiemaatregelen is opgebouwd op basis van een inschatting van de aard van de compensatiemaatregelen, waarbij het aantal en het gemiddelde compensatiebedrag zijn geschat op basis van actueel verstrekte compensaties.

De uiteindelijke onttrekking van de voorziening is onder andere afhankelijk van de omvang de schades, de omvang van de preventieve activiteiten en compensaties op basis van adviezen en/of taxatie van experts, danwel gerechtelijke uitspraken en kan dus afwijken van de huidige geschatte kosten.

Voorzieningen inzake kosten als gevolg van aardbevingen wordt gewaardeerd tegen de nominale waarde.

3.7.4. Voorziening voor bodemdaling

Een voorziening is gevormd voor de kosten inzake bodemdaling, welke zich kunnen voordoen tijdens en na de winningsfase en waarvoor het bedrijf aansprakelijk is. De schatting voor deze voorziening is gebaseerd op de meerjarenramingen welke zijn opgesteld door de verantwoordelijke onafhankelijke commissies bodemdaling van de desbetreffende regio's. De meerjarenramingen worden jaarlijks opnieuw beoordeeld. Op basis van deze gegevens wordt jaarlijks de contante waarde van deze voorziening berekend. Aanpassingen in de ramingen worden prospectief verwerkt. Deze voorziening wordt gevormd naar rato van de Unit of Productie methode per veld.

3.7.5. Overige voorzieningen

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. De berekening van de voorziening is uitgevoerd door een onafhankelijke actuaire en hierin is onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en het verwachte personeelsverloop.

Voor aangekondigde reorganisaties, welke een gedetailleerd reorganisatieplan bevatten en waarvan er een zeer goede kans is dat deze gedetailleerde plannen worden uitgevoerd, wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. De kosten van deze voorziening worden ingeschat op basis van het aantal af te vloeien personeelsleden en de daarbij horende afvloeiingskosten per medewerker behorende bij het aantal dienstjaren en de salarisschaal.

De andere overige voorzieningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.7.6. Latente belastingverplichtingen

Latente belastingverplichtingen worden opgenomen voor belastbare tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderinggrondslagen anderzijds. De berekening van de latente belastingverplichtingen geschiedt tegen de voor de komende jaren verwachte effectieve tarieven. Latente belastingverplichtingen worden gewaardeerd op nominale waarde. De latente belastingverplichtingen worden gesaldeerd met de latente belastingvorderingen, resulterend in een netto balanspost voor latente belastingen.

3.8. Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Langlopende schulden worden na de eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de langlopende schulden in de winst-en-verliesrekening als interestlast verwerkt.

3.9. Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

3.10. Pensioenregeling

Het bedrijf heeft een toegezegd-pensioenregeling voor medewerkers die in dienst zijn getreden voor 1 juli 2013. Dit pensioen gaat in vanaf de pensioengerechtigde leeftijd. Het pensioenbedrag is afhankelijk van het gemiddelde salaris en het aantal jaren in dienst. Op balansdatum was de dekkingsgraad van het pensioenfonds 120% (2018: 122%).

Het pensioenfonds heeft afspraken gemaakt over de uitvoering van het pensioencontract. In dit contract zijn afspraken gemaakt over de lengte van het contract, het contributiepercentage en de bevoegdheden van het pensioenfonds.

De NAM past RJ 271.3 toe. De jaarlijkse pensioenbijdrage van de werkgever wordt gerapporteerd als personeelskosten.

Voor medewerkers die in dienst zijn getreden vanaf 1 juli 2013 is er een nieuw pensioenfonds opgericht. Middels een toegezegd-bijdragerегeling betaalt het bedrijf de benodigde pensioenpremies aan het pensioenfonds, welke worden beheerd door een externe service provider. Het beschikbaar pensioen op pensioengerechtigde leeftijd is afhankelijk van het rendement gemaakt op de ingelegde pensioenpremies en het daarbij gekozen risicoprofiel door de medewerker zelf. Voor het bedrijf zijn er geen verdere pensioenverplichtingen.

Als gevolg van wettelijke wijzigingen per 1 januari 2015, heeft het bedrijf een netto spaarregeling geïmplementeerd voor het pensioengevend salaris boven de fiscale grens. Deze regeling heeft betrekking op alle medewerkers en heeft het karakter van een toegezegde-bijdrageregeling plan. Het opgebouwde pensioenbedrag bij ingang van het pensioen is afhankelijk van de ingelegde pensioenbedragen en het daarbij behorende risicoprofiel welke is gekozen door de medewerker zelf. Voor het bedrijf zijn er geen verdere pensioenverplichtingen.

4. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

4.1. Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

4.2. Opbrengstverantwoording

Netto-omzet omvat de opbrengsten uit verkoop van goederen en verlening van diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen.

4.2.1. Verkoop van goederen

De omzet uit de verkoop van gas, olie en condensaat wordt verantwoord op het moment van levering; het moment waarop het eigendom en de risico van de goederen overgaan op de afnemer.

4.2.2. Verlenen van diensten

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van aan de levering van gas gelieerde diensten geschiedt op basis van de periode waarin de diensten zijn verricht.

4.3. Overige bedrijfsopbrengsten

Onder overige bedrijfsopbrengsten worden resultaten verantwoord die niet rechtstreeks samenhangen met de levering van goederen of diensten in het kader van de normale, niet-incidentele bedrijfsactiviteiten. Deze opbrengsten worden toegerekend aan de verslagperiode in overeenstemming met de inhoud van de overeenkomst

4.4. Bedrijfslasten

4.4.1. Algemeen

Bedrijfslasten bevatten directe en indirecte kosten, waaronder ontwikkelingskosten, productie kosten, onderhoudskosten en overige kosten die gemaakt zijn ten behoeve van de activiteiten.

4.4.2. Kosten uitbested werk en andere externe kosten

Kosten uitbested werk en andere externe kosten betreffen externe kosten die met name worden gemaakt voor de reguliere operationele activiteiten en onderhoud van bedrijfsmiddelen.

4.4.3. Personeelsbeloningen

Personeelsbeloningen zijn opgenomen in de winst- en -verliesrekening onder operationele kosten. Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en -verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk overheid.

4.4.4. Pensioenen

De NAM heeft alle pensioenregelingen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

4.4.5. Afschrijvingen op materiële vaste activa

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

4.4.6. Overheidssubsidies en overheidsheffingen

Exploitatiesubsidies worden verantwoord in de winst- en -verliesrekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd. Subsidies met betrekking tot (groene) investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de winst- en -verliesrekening.

Overheidsheffingen worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop de overheidsheffingen betrekking hebben. De meest significante afdrachten die hieronder vallen, betreffen de cijns-heffingen. Cijns wordt geheven op basis van de Mijnbouwwet over de omzet per onshore en offshore productievergunningen (post 1965). De heffingsgrondslag wordt bepaald door het productievolume (minus productie voor transport en eigen gebruik) en de verkoopprijs. Heffingen worden opgenomen voor de periode waarop deze betrekking heeft.

4.5. *Financiële baten en lasten*

4.5.1. *Rentebaten en rentelasten*

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

4.5.2. *Koersverschillen*

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling of omrekening van monetaire posten worden in de winst- en -verliesrekening verwerkt in de periode dat zij zich voordoen'.

4.6. *Belastingen*

De belasting over het resultaat wordt berekend over het resultaat voor belastingen in de winst- en -verliesrekening, rekening houdend met beschikbare, fiscaal compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren (voor zover niet opgenomen in de latente belastingvorderingen) en vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet-afrekbare kosten. Tevens wordt rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en latente belastingschulden uit hoofde van wijzigingen in het te hanteren belastingtarief.

Naast de reguliere winstbelastingen worden ook de belastingen voor Winstaandeel en Staatsaandeel verantwoord onder deze titel. Per vergunning zijn naast de vennootschapsbelasting één of meerdere van deze belastingen van toepassing.

Winstaandeel betreft een belasting op grond van de Mijnbouwwet. Deze wet garandeert een gecombineerde belasting van 50% van winstaandeel en vennootschapsbelasting over het belastbare bedrag per winningsvergunning (post 1965).

Het Staatsaandeel tarief bedraagt 10% en wordt geheven over de inkomsten uit de productie van de pre 1965 vergunningen. Uitzondering hierop is de Groningen vergunning, waarvan de inkomsten met ingang van 2018 belast worden naar een gecombineerd tarief van 50% conform de Mijnbouwwet.

5. Financiële instrumenten en risicobeheersing

5.1. Marktrisico

5.1.1. Valutarisico

De NAM handelt voornamelijk in de functionele valuta. Het valutarisico is mede hierdoor minimaal.

5.1.2. Prijsrisico

Het prijsrisico ten aanzien van de financiële activa en verplichtingen is beperkt.

5.1.3. Rente- en kasstroomrisico

De NAM zet haar tijdelijk overtollige kasmiddelen uit bij de aandeelhouders tegen een variabele rente die is gebaseerd op de marktrente (EURIBOR). Ook de ontvangen deposito's van GasTerra kennen een variabele rente gebaseerd op de marktrente (EURIBOR). Gegeven de (zeer) korte looptijden is het rente- en kasstroomrisico beperkt.

5.2. Kredietrisico

Het kredietrisico op vorderingen is laag. De NAM verkoopt hoofdzakelijk aan kredietwaardige tegenpartijen. Deposito's worden enkel geplaatst bij de aandeelhouders.

5.3. Liquiditeitsrisico

De NAM maakt gebruik van één bank. Tijdelijk overtollige kasmiddelen worden bij de aandeelhouders geplaatst. Hierdoor is de exposure op de bank beperkt. De NAM heeft een kredietfaciliteit ter hoogte van 1,36 miljard euro bij de aandeelhouders voor werkkapitaal financiering. De NAM heeft in 2019 geen gebruik gemaakt van deze kredietfaciliteit en heeft derhalve geen vergoedingen betaald (2018: kredietfaciliteit 1,36 miljard euro, vergoedingen nihil).

5.4. Reële waarde

De reële waarde van de financiële instrumenten is bepaald met behulp van beschikbare marktinformatie en schattingsmethoden.

6. Materiële vaste activa

	Machines en installaties	Bedrijfs- bouwen en - terreinen	Andere vaste bedrijfs- middelen	Geactiveerde opruim- en verwijderings kosten	Exploratie Activiteiten	Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Totaal
(x 1 miljoen euro)							
Stand per 1 januari 2019							
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	9,221	137	190	1,239	1	24	10,812
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	(7,696)	(112)	(138)	(814)	0	(3)	(8,763)
Boekwaarden	1,525	25	52	425	1	21	2,049
Mutaties							
Investeringen	16	3	0	0	2	11	32
Afschrijvingen	(271)	(3)	(8)	(119)	0	0	(401)
Veranderingen in opruim- en verwijderingskosten	0	0	0	171	0	0	171
Desinvesteringen	(51)	(3)	0	0	0	0	(54)
Waardeverminderingen	0	0	0	0	0	(2)	(2)
Terugneming van waardevermindering	0	0	0	0	0	0	0
Afschrijvingen desinvesteringen	48	0	0	0	0	0	48
Saldo	(258)	(3)	(8)	52	2	9	(206)
Stand per 31 december 2019							
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	9,186	137	190	1,410	3	35	10,961
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	(7,919)	(115)	(146)	(933)	0	(5)	(9,118)
Boekwaarden	1,267	22	44	477	3	30	1,843
Afschrijvingspercentages	0 -10%	0 -5%	0 -10%	0 -15%	0 -10%	0%	

Indien voor een materieel vast actief sprake is van kosten die samenhangen met verplichtingen inzake ontmanteling en verwijdering van het actief en het herstel van het terrein waar het actief zich bevindt en deze verplichting wordt veroorzaakt door het neerzetten van het actief, worden deze kosten van herstel opgenomen als onderdeel van de boekwaarde van het actief, en gelijktijdig wordt een voorziening opgenomen voor hetzelfde bedrag.

De boekwaarden van activa onder financiële leasing, die niet in juridisch eigendom worden gehouden door de NAM, zijn als volgt:

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
(x 1 miljoen euro)		
Machines en installaties voor olie- en gaswinning	37	41

7. Financiële vaste activa

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
(x 1 miljoen euro)		
Deelnemingen	21	20
Vorderingen op partners	27	28
	<u>48</u>	<u>48</u>

De vorderingen op partners betreffen de in de toekomst nog door te belaste kosten aan partners gerelateerd aan de personeelsvoorzieningen en leases en zijn verantwoord onder de financiële vaste activa en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Het verloop van de deelnemingen kan als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2019</u>
(x 1 miljoen euro)	
Boekwaarde aanvang boekjaar	20
Resultaat deelnemingen	1
	<u>21</u>

8. Voorraden

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
(x 1 miljoen euro)		
Materialen- en hulpstoffen	32	37
Gereed product	1	1
	<u>33</u>	<u>38</u>

In 2019 is 1 miljoen euro afgewaardeerd (2018: 12 miljoen euro) van de voorraden en verantwoord in de winst- en verliesrekening als afwaardering.

9. Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
(x 1 miljoen euro)		
Handelsdebiteuren	336	424
Belastingen en premies sociale verzekeringen	136	15
Overige vorderingen	86	82
Vorderingen op partners	73	72
	<u>631</u>	<u>593</u>

De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd. De looptijd van de vorderingen en overlopende activa langer dan één jaar in 2019 is nihil (2018: nihil).

9.1. Handelsdebiteuren

31-12-2019

(x 1 miljoen euro)

Handelsdebiteuren	336	
Af: voorziening dubieuze debiteuren	0	
		<u>336</u>

Onder de handelsdebiteuren zijn vorderingen opgenomen tot een bedrag van nihil (2018: nihil) met een resterende looptijd langer dan een jaar.

9.2. Belastingen en premies sociale verzekeringen

31-12-2019

31-12-2018

(x 1 miljoen euro)

Omzetbelasting	0	15
Vennootschapsbelasting en belastingen voor Winsttaandeel en Staatsaandeel	136	0
	<u>136</u>	<u>15</u>

De post Vennootschapsbelasting en belastingen voor Winsttaandeel en Staatsaandeel is opgebouwd uit een vordering van 157 miljoen euro en een schuld van 21 miljoen euro. De openingsbalans van deze post is opgebouwd uit een vordering van 103 miljoen en een schuld van 223 miljoen en is dientengevolge verantwoord onder de kortlopende schulden per 31 december 2018.

9.3. Overige vorderingen

31-12-2019

31-12-2018

(x 1 miljoen euro)

Onderlift positie onder overige vorderingen	2	4
Overlopende activa	23	11
Overig	61	67
	<u>86</u>	<u>82</u>

Vorderingen inzake overlopende activa hebben met name betrekking op vooruitbetaalde bedragen inzake huurkosten van installaties en machines.

Onderlift posities hebben betrekking op olie- en condensaat leveringen als gevolg van de contractuele lifting arrangementen van deze producten binnen de samenwerkingsverbanden.

10. Liquide middelen en deposito's

In het kasstroomoverzicht zijn geldmiddelen en uitstaande deposito's bij de financieringsentiteit(en) van de aandeelhouders geplaatst ad 3.576 miljoen euro (2018: 2.436 miljoen euro), met een looptijd korter dan 1 maand, deze staan volledig ter vrije beschikking.

11. Eigen Vermogen

Het maatschappelijk aandelen kapitaal en geplaatst kapitaal van het bedrijf bedraagt 13.613.406 euro en bestaat uit 60 gewone aandelen, welke zijn uitgegeven en volledig volgestort. De nominale waarde per aandeel bedraagt 226.890,10 euro. In 2019 zijn geen aandelen geplaatst.

	<i>Aandelen- kapitaal</i>	<i>Overige Reserves</i>	<i>Onverdeelde winst</i>	<i>Totaal</i>
(x 1 miljoen euro)				
Stand per 1 januari 2018	14	67	-	81
Mutaties				
Resultaat boekjaar	-	-	287	287
Winstbestemming	-	287	(287)	-
Dividenduitkering	-	-	-	-
Stand per 31 december 2018	14	354	-	368
Mutaties				
Resultaat boekjaar	-	-	177	177
Winstbestemming	-	177	(177)	-
Dividenduitkering	-	-	-	-
Stand per 31 december 2019	14	531	-	545

Volgens de statuten van de vennootschap staat de onverdeelde winst ter beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. In het Akkoord op Hoofdpijnen van 25 juni 2018 zijn de aandeelhouders overeengekomen de winst niet uit te keren en toe te voegen aan de reserves.

12. Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

	<i>Opruim-en Verwijderings- voorziening</i>	<i>Latente belasting- verplichtingen</i>	<i>Aardbeving- gerelateerde voorziening</i>	<i>Bodemdaling voorziening</i>	<i>Overige voorzieningen</i>	<i>Totaal</i>
(x 1 miljoen euro)						
Stand per 1 januari 2019	1.869	244	1.402	200	49	3.764
Dotatie	9	-	826	76	3	914
Aanpassing disconteringsvoet	208	-	-	16	-	224
Vrijval	-	(74)	(19)	-	(20)	(113)
Onttrekkingen	(30)	-	(185)	(5)	(12)	(232)
Oprenting (indien contante waarde wordt toegepast)	36	-	-	4	-	40
Stand per 31 december 2019	2.092	170	2.024	291	20	4.597

Van de voorzieningen is een bedrag van 685 miljoen euro (2018: 185 miljoen euro) als kortlopend (korter dan een jaar) aan te merken.

12.1. Opruim- en verwijderingsverplichtingen

De voorziening voor opruim- en verwijderingsverplichtingen, die dient ter dekking van de toekomstige kosten voor de verplichting van de opruim- en verwijderingskosten voor het deel van de olie- en gaswinningsinstallaties in eigendom van de NAM.

De belangrijkste onzekerheden in de voorzieningen betreft de inschatting van de toekomstige kosten het moment waarop de activiteit wordt uitgevoerd. De uiteindelijke onttrekking van de voorziening kan dus afwijken van de huidige geschatte kosten. De gehanteerde disconteringsvoet is 1% (2018: 2%). Deze disconteringsvoet is in 2019 aangepast als gevolg van ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. De aanpassing heeft geleid tot een toename van de voorziening voor opruim- en verwijderingsverplichtingen met 208 miljoen euro. Dit effect is voor een deel verwerkt in de winst- en verliesrekening van 2019 (29 miljoen euro). Het restant is opgenomen onder de post Materiële vaste activa als geactiveerde opruim- en verwijderingskosten (179 miljoen euro).

12.2. Latente belastingverplichtingen

Voor belastbare tijdelijke verschillen tussen de commerciële (bedrijfseconomische) en fiscale waardering van materiële vaste activa en onderhanden projecten, bodemdaling voorziening, opruim- en verwijderingsverplichtingen, financiële leases en voorwaarts verrekenbare verliezen is een voorziening voor latente belastingverplichtingen gevormd. Onder de latente belastingverplichting per 31 december 2019 is een post opgenomen uit hoofde van beschikbare voorwaartse verliescompensatie ter grootte van 69 miljoen euro (2018: 122 miljoen euro).

12.3. Voorziening voor kosten als gevolg van aardbevingen

Deze voorziening heeft betrekking op te vergoeden kosten als gevolg van de aardbevingen die samenhangen met de gaswinning uit het Groningen-veld. Deze voorziening heeft vooral betrekking op schadeclaims, bouwkundig versterken van gebouwen en compensatiemaatregelen voor de regio. De voorziening is bepaald aan de hand van de meest recente inzichten en informatie. Op basis hiervan zijn de best mogelijke inschattingen gemaakt van de verwachte kosten. De uiteindelijke omvang van deze kosten is in sterke mate afhankelijk van nieuwe informatie over de aantallen, kosten en timing van de te versterken gebouwen, de te hanteren versterkingsnormen alsmede uitkomsten van gerechtelijke procedures en compensatieregelingen.

12.4. Bodemdaling

De voorziening voor bodemdaling, die dient ter dekking van de toekomstige kosten voor de verplichting inzake bodemdaling, welke zich kunnen voordoen tijdens en na de winningsfase, waarvoor de NAM aansprakelijk is.

De belangrijkste onzekerheden in de voorzieningen betreft de inschatting van de toekomstige kosten en op moment wanneer dit plaatsvindt. De uiteindelijke onttrekking van de voorziening kan dus afwijken van de huidige geschatte kosten. De gehanteerde disconteringsvoet is 1% (2018: 2%). Deze disconteringsvoet is in 2019 aangepast als gevolg van ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. De aanpassing heeft geleid tot een toename van de voorziening voor bodemdaling met 16 miljoen euro. Dit effect is geheel verwerkt in de winst- en verliesrekening van 2019.

12.5. Overige voorzieningen

Dit betreffen voornamelijk verplichtingen opgenomen voor arbeidsongeschiktheidskosten alsmede toekomstige uitkeringen die voortkomen uit overige aanvullende arbeidsvoorwaarden.

13. Langlopende Schulden

	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
(x 1 miljoen euro)		
Financiële leaseverplichtingen	60	64
Overige schulden (Regiofonds)	210	300
	<u>270</u>	<u>364</u>

13.1. Financiële leaseverplichtingen

De financiële leaseverplichtingen zijn als volgt onder te verdelen:

	<u>Contante waarde</u>		<u>Minimale betalingen leasetermijnen</u>	
	<u>31-12- 2019</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2019</u>	<u>31-12-2018</u>
(x 1 miljoen euro)				
Verplichtingen < 1 jaar	4	3	7	7
Verplichtingen > 1 jaar en < 5 jaar	15	15	29	29
Verplichtingen > 5 jaar	45	49	64	72
	<u>64</u>	<u>67</u>	<u>100</u>	<u>108</u>
Af: toekomstige rente	-	-	(36)	(41)
	<u>64</u>	<u>67</u>	<u>64</u>	<u>67</u>

De financiële leaseverplichtingen met een looptijd korter dan 1 jaar zijn onder de kortlopende schulden opgenomen.

De gemiddelde rentevoet bedraagt 7% (2018: 7%). Het bedrag dat aan voorwaardelijke leasebetalingen in de winst- en verliesrekening is verwerkt bedraagt 3 miljoen euro (2018: 3 miljoen euro).

13.2. Overige Schulden – Regiofonds bijdrage

De schulden ten behoeve van het regiofonds zijn als volgt onder te verdelen

	<u>31-12- 2019</u>	<u>31-12-2018</u>
(x 1 miljoen euro)		
Verplichtingen < 1 jaar	45	90
Verplichtingen > 1 jaar en < 5 jaar	90	120
Verplichtingen > 5 jaar	75	90
	<u>210</u>	<u>300</u>

Onder de langlopende schulden is de verplichting opgenomen in het kader van NAM's verplichting voortvloeiend uit de bepaling van het Akkoord op hoofdlijnen om bij te dragen aan "perspectief voor de regio". Op grond van deze bepaling dient de NAM een bedrag van totaal 300 miljoen euro beschikbaar te stellen voor de jaren 2018 tot en met 2029 voor de versterking van de economie en leefbaarheid die de regio Groningen ondersteunen. Over deze bijdrage is geen rente verschuldigd en de einddatum van deze verplichting is 1 juli 2029, eveneens zijn geen zekerheden verstrekt voor deze verplichting. Tot aan de balansdatum van 31 december 2019 is 90 miljoen euro voldaan.

14. Kortlopende schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
(x 1 miljoen euro)		
Schulden groepsmaatschappijen	22	21
Financiële leaseverplichtingen	4	3
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	202	210
Afdrachten, Belastingen premies sociale verzekeringen	55	120
GasTerra deposito	-	48
Overige schulden en overlopende passiva	461	288
	<u>744</u>	<u>690</u>

Alle kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar (2018: idem). De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter ervan.

14.1. Afdrachten, Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31-12-2019	31-12-2018
(x 1 miljoen euro)		
Vennootschapsbelasting en belastingen voor Winsttaandeel en Staatsaandeel	0	120
Omzetbelasting	55	0
	<u>55</u>	<u>120</u>

De openingsbalans van de post Omzetbelasting is verantwoord onder de vorderingen (noot 9.2).

14.2. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
(x 1 miljoen euro)		
Nog te ontvangen facturen	170	116
Vooruitontvangen betalingen	120	1
Overlifts	4	6
Personeelsgerelateerde verplichtingen	18	19
Nog te betalen heffingen	129	119
Overig	20	27
	<u>461</u>	<u>288</u>

15. Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Op 10 september 2019 heeft de minister in zijn vaststellingsbesluit bekendgemaakt dat 11.8 miljard m³ het productieplafond is voor het gasjaar 2019-2020 en bracht namens het kabinet naar buiten dat de gaswinning in 2022 in principe ten einde komt. De beide aandeelhouders van de NAM zijn sindsdien met de minister in gesprek over de consequenties van dit besluit.

Als gevolg van het Kabinetbesluit van 17 januari 2014 over de door gaswinning uit Groningen veroorzaakte aardbevingen, alsmede de Tijdelijke overeenkomst Schade-afhandeling Groningen van 31 januari 2018, het Akkoord op Hoofdlijnen van 25 juni 2018 en de Interim betalingsovereenkomst versterken van 22 november 2018, zijn toekomstige verplichtingen ontstaan. Deze verplichtingen hebben vooral betrekking op schadeherstel, preventieve versterkingen (sloop/nieuwbouw) van gebouwen, en compensatiemaatregelen om de veiligheid en de leefbaarheid in het aardbevingsgebied te vergroten.

Een voorziening is opgenomen inzake schadeclaims, een aantal bouwkundige versterkingen van gebouwen en compensatiemaatregelen. De invulling van de kosten gemoeid met de bouwkundige versterkingen van gebouwen en compensatiemaatregelen zijn niet altijd nauwkeurig in te schatten. Een voorziening wordt alleen opgenomen wanneer er onvermijdelijke verplichtingen zijn aangegaan die het gevolg zijn van een gebeurtenis uit het verleden. De uiteindelijke kosten zouden dus hoger of lager kunnen uitvallen.

Bovenstaande genoemde kosten worden toegerekend aan de gaswinning uit het Groninger gasveld, waarvan 60% ten laste van de NAM komt.

Ultimo boekjaar zijn de toekomstige minimale leasebetalingen uit hoofde van operationele leases als volgt te specificeren:

	2019	2018
(x 1 miljoen euro)		
Te betalen:		
Binnen één jaar	27	43
Tussen één en vijf jaar	67	139
Meer dan vijf jaar	8	31
Totaal	102	213

Operationele leases betreffen voornamelijk leases voor bedrijfsmiddelen van tijdelijke aard. Gedurende het verslagjaar is 27 miljoen euro aan operationele lease betalingen verwerkt in de winst- en verliesrekening (2018: 40 miljoen euro).

16. Netto-omzet

De verkoopopbrengst kan als volgt worden onderverdeeld:

	2019	2018
(x 1 miljoen euro)		
Nederland	2.287	2.530
Europa	61	75
Totaal	2.348	2.605

De verkoopopbrengst kan als volgt worden gespecificeerd naar product:

(x 1 miljoen euro)	2019	2018
Gas- en gas gerelateerde activiteiten	2.231	2.449
Olie, condensaat en overige producten	117	156
Totaal	2.348	2.605

17. Overige bedrijfsopbrengsten

Overige bedrijfsopbrengsten bestaan hoofdzakelijk uit inkomsten die samenhangen met levering van gas uit hoofde van een contract met de energieleverancier van de NAM. Daarnaast bestaat deze post uit royaltyinkomsten voor in het verleden verkochte velden en gebruikersvergoedingen voor het gebruik van installaties en pijpleidingen die eigendom van de NAM zijn.

18. Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten

De kosten voor uitbesteed werk en andere externe kosten bevatten de kosten voor uitbesteed werk en andere externe kosten, gemaakt ten behoeve van de reguliere bedrijfsactiviteiten zoals operaties, onderhoud en ondersteunende diensten.

19. Lonen en salarissen en sociale lasten

Gedurende het jaar 2019 waren 1.302 werknemers (2018: 1.406) in dienst op basis van een volledig dienstverband en werkzaam in Nederland. Deze medewerkers verrichten werkzaamheden welke ten laste komen van de NAM en haar partners. Het deel van de personeelskosten welke ten laste komen van de operationele kosten van de NAM bedraagt circa 55% (2018: 55%) van onderstaande.

De lonen en salarissen, sociale lasten en pensioenlasten voor de NAM en haar partners zijn als volgt geweest:

(x 1 miljoen euro)	2019	2018
Lonen en salarissen	149	153
Sociale lasten	14	15
Pensioenlasten	13	23
	176	191

De pensioenlasten bedroegen in totaal 13 miljoen euro (2018: 23 miljoen euro). In 2019 was de werkgevers pensioenbijdrage 14% (2018: 22%) van het pensioengevend salaris per medewerker.

20. Heffingen

De heffingen bestaan uit cijns heffingen voor 133 miljoen euro (2018: 101 miljoen euro).

21. Overige bedrijfskosten

De overige bedrijfskosten bestaat overwegend uit de dotatie aan de voorzieningen zoals toegelicht in noot 12 (exclusief latente belastingverplichting en opruim- en verwijderingsvoorziening, voor zover de dotatie via de boekwaarde van het betreffende materieel vast actief heeft plaatsgevonden).

22. *Rentelasten/baten en soortgelijke kosten*

	2019	2018
(x 1 miljoen euro)		
Rentelasten/baten	(15)	(11)
Oprenting voorziening	(40)	(41)
Totaal	(55)	(52)

De geactiveerde rentelasten gedurende het boekjaar zijn nihil (2018: nihil).

23. *Belastingen*

De belasting over het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening ten bedrage van 67 miljoen euro (2018: 125 miljoen euro) kan als volgt worden toegelicht:

	2019
(x 1 miljoen euro)	
Belastingen over huidig resultaat boekjaar	167
Aanpassing i.v.m. belasting vorige boekjaren	(26)
Acute vennootschapsbelasting	141
Latente vennootschapsbelasting huidig boekjaar	(74)
Totale belastinglast	67

De effectieve belastingdruk over 2019 was 27,6% (2018: 30,4%). De afname van de effectieve belastingdruk ten opzichte van 2018 wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere mutatie in reguliere latente vennootschapsbelasting wat deels wordt gecompenseerd door een toename van voorwaartse verliescompensatie en belastingen met betrekking tot voorgaande boekjaren.

24. *Accountantskosten*

De accountantscontrole voor het boekjaar 2019 is uitgevoerd door EY Accountants LLP, voor het jaar 2019 bedroegen de totale kosten voor de audit werkzaamheden 610.000 euro.

	2019	2018
(x 1.000 euro)		
Controle van de jaarrekening	495	493
Andere controlewerkzaamheden	115	92
Andere niet-audit werkzaamheden	37	35
	647	620

Bovenstaande honoraria betreffen de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

25. *Toelichting bij het kasstroomoverzicht*

Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in 2019 geldmiddelen zijn opgeofferd.

26. Verbonden partijen

Transacties tussen de NAM en GasTerra worden op basis van marktconforme voorwaarden afgehandeld met uitzondering voor het ingekochte Gronings aardgas, hiervoor geldt dat de prijsvaststelling is gebaseerd op een voor GasTerra door de aandeelhouders vastgestelde winst.

27. Gebeurtenissen na balansdatum

De gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan in de periode na balansdatum tot de opmaak van deze jaarrekening, zijn meegenomen in beoordeling van de feitelijke situatie per balansdatum.

Na balansdatum ziet de NAM een macro-economische onzekerheid ten aanzien van prijzen en vraag naar olie en gas als gevolg van de COVID-19 uitbraak. Tevens hebben de ontwikkelingen op de oliemarkt van afgelopen maart een verdere volatiliteit veroorzaakt op commodity markten. Deze ontwikkelingen worden actief gemonitord door de NAM. De verdere impact van deze ontwikkelingen blijft onzeker en kan gevolgen hebben voor onze winstgevendheid, kasstroom en financiële positie.

In maart 2020 is de Tijdelijke wet Groningen in werking getreden. Eén van de gevolgen is dat de Mijnbouwwet met terugwerkende kracht per 1 januari 2018 van toepassing is op de Groningen winningsvergunning. Hiermee is de heffing van winstaandeel voor de Groningen winningsvergunning verder geformaliseerd. Als gevolg kunnen voor de berekening van het winstaandeel de resultaten uit de Groningen winningsvergunning vanaf 1 januari 2018 verrekend worden met resultaten uit andere winningsvergunningen. Dit heeft niet geresulteerd tot een aanpassing in de jaarrekening daar dit geen nadere informatie geeft over de feitelijke situatie per balansdatum.

28. Bezoldiging bestuurders en commissarissen

De bestuurder en commissarissen zijn onbezoldigd. Tevens kent de NAM één directielid welke namens de bestuurder de dagelijks gang van zaken leidt.

29. Resultaat deelnemingen

Hieronder is het aandeel in de resultaten van op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen opgenomen.

	2019	2018
(x 1 miljoen euro)		
Resultaat NAM pipeline B.V.	1	1

's-Gravenhage, 8 april 2020
Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.

De Directeur

De Raad van Commissarissen

J. Atema

R.M. de Jong
R.G. de Jongh
P.A. Costello
J. Beckers
A. Weiss
T.W. Schuessler

Overige gegevens

Statutaire regeling inzake de winstbestemming

Uit de statuten blijkt dat de behaalde jaarwinst ter vrije beschikking staat van de algemene vergadering. In het Akkoord op Hoofdpijnen van 25 juni 2018 zijn de aandeelhouders overeengekomen de winst niet uit te keren en toe te voegen aan de reserves.

Nevenvestigingen

De NAM heeft nevenvestigingen in Den Helder, Sappemeer, Farmsum, Emmen en Vondelingenplaat (Rotterdam).

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouders en het bestuur van Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2019;
- de winst-en-verliesrekening over 2019;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf ter benadrukking van ontwikkelingen omtrent Corona

De ontwikkelingen rondom het Corona (Covid-19) virus hebben grote invloed op de gezondheid van mensen en onze samenleving en daarbij ook op de operationele en financiële prestaties van organisaties en de beoordeling van de mogelijkheid om de continuïteit te handhaven. De jaarrekening en de daarbij behorende controleverklaring zijn een momentopname en de situatie verandert van dag tot dag. De invloed van deze ontwikkelingen op de Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. is uiteengezet in het bestuursverslag op pagina's 12 en 13 en de toelichting opgenomen bij de gebeurtenissen na balansdatum op pagina 41. Wij vestigen de aandacht op deze uiteenzettingen.

Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze

werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die

verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 8 April 2020

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. J.J. Vernooij RA